

Valsts aizsardzības koncepcija

Spēkā esošs no 20.09.2001.

1. Ievads

Latvijas valsts aizsardzības koncepcija ir veidota balstoties uz valsts drošības vispārējo un militāro apdraudējumu analīzes. Apdraudējumu novēršanai tiek veidota valsts aizsardzības politika un stratēģija. Aizsardzības sistēmas principus, mērķus, uzdevumus un tiesiskos mehānismus nosaka LR Satversme, Latvijas Nacionālās Drošības un Ārpolitikas koncepcija un citi LR normatīvie akti.

Latvijas likumi un citi tiesību akti valsts aizsardzības jautājumos (Nacionālās drošības likums, Mobilizācijas likums, Civilās aizsardzības likums, Valsts aizsardzības plāns, Valsts aizsardzības operatīvais plāns, Nacionālo bruņoto spēku attīstības plāns u.c.) tiek pilnveidoti un savstarpēji saskaņoti balstoties uz Latvijas valsts aizsardzības koncepcijas nostādnēm. Latvijas valsts aizsardzības koncepcijas mērķis ir noteikt un pamatot valsts aizsardzības pamatprincipus un to izpildes vadlīnijas.

2. Latvijas drošības situācijas raksturojums

Latvijas drošības situāciju nosaka tās ģeopolitiskais stāvoklis, ekonomikas attīstības līmenis, vēsturiskās attiecības ar ārvalstīm, tautas izglītības un kultūras potenciāls, militārās un civilās aizsardzības sistēmas iespējas, ekoloģiskā situācija un citi būtiski faktori.

Pēc Aukstā kara beigām drošības situācija ir ievērojami mainījies - globāla kara draudi ir būtiski samazinājušies, tomēr vienlaicīgi pieaug riski, kuru pamatā ir reģionālas un lokālas krīzes, kuras ierosina etniski konflikti, masveida migrācija, dabas un tehnogēnās katastrofas, terorisms, masu iznīcināšanas ieroču izplatīšana, organizētā noziedzība.

Latvijas interesēs ir uzturēt un pastāvīgi nostiprināt labas un draudzīgas attiecības ar kaimiņvalstīm, balstoties uz starptautisko tiesību normu un saistību godprātīgas izpildes, savstarpējās uzticības un izdevīguma principiem.

Latvijas drošība cieši saistīta ar starptautiskajiem drošības procesiem, to starpā īpaši ar Igaunijas un Lietuvas aizsardzības sistēmu nostiprināšanu. Nepieciešama intensīva Baltijas valstu un to aizsardzības spēku sadarbība pašaizsardzības spēju nodrošināšanai un to vienlaicīgai integrācijai Eiropas un transatlantiskajās drošības un aizsardzības struktūrās. Latvijas lielākajā kaimiņvalstī Krievijā tiek veidota demokrātiska sabiedrība un tirgus ekonomika. Tomēr Krievijā joprojām saglabājas nestabilitāte, tās iekšpolitiskā un ārpolitiskā attīstība ir grūti prognozējama. Krievijas bruņotie spēki reģionā kopš Aukstā kara beigām ir būtiski samazināti.

Eiropas drošības pamatā ir transatlantiskās un Eiropas drošības un aizsardzības struktūras - Ziemeļatlantijas līguma organizācija (NATO), Eiropas Drošības un sadarbības organizācija (EDSO), kurām tiek noteikti mērķi un uzdevumi, kas sekmē mieru un stabilitātes uzturēšanu reģionā. Pilntiesīga Latvijas dalība šajās organizācijās ir Latvijas drošības politikas prioritāte. Ne mazāk svarīga ir Latvijas aktīva iesaistīšanās Eiropas Savienības (ES) drošības un aizsardzības politikā. Tādējādi tiks nodrošināta Latvijas efektīva iesaistīšanās Eiropas ātrās reaģēšanas spēku formējumos. Tas paaugstinās civilo un militāro krīžu pārvarēšanas spējas, kā arī veicinās iesaistīšanos miera uzturēšanas procesā.

Amerikas Savienoto Valstu (ASV) loma Eiropas drošības veidošanā un attīstībā ir nozīmīga un neaizstājama. Arī Baltijas valstu neatkarības un drošības nostiprināšanai un sasniegšanai ASV atbalsts ir bijis un būs izšķirošs. Tāpēc arī turpmāka sadarbība ar ASV ir viena no Latvijas aizsardzības politikas divpusējo attiecību prioritātēm.

3. Valsts aizsardzības pamatprincipi

Valsts aizsardzība tiek veidota saskaņā ar sekojošiem principiem:

3.1. Totālās aizsardzības princips

Latvijas sabiedrība ir skaitliski neliela un materiālie resursi ir ierobežoti, tādēļ valsts aizsardzība jābalsta uz militārā personāla un civilo iedzīvotāju ciešu un profesionālu sadarbību visu veidu valsts apdraudējumu pārvarēšanai un iespējamās militārās agresijas novēršanai. Lai to panāktu, valsts aizsardzība tiek organizēta saskaņā ar totālās aizsardzības principu, kas nosaka, ka valsts pastāvēšanas un aizsardzības garantēšana nav tikai militārs, bet gan vispār nacionāls uzdevums.

Saskaņā ar totālās aizsardzības principu tiek īstenots valsts un visas sabiedrības kopējs uzdevums - pašaizsardzības spēju attīstība un nostiprināšana. Valsts pašaizsardzības spējas raksturo valsts rīcībā esošie resursi (cilvēki, materiālie, dabas, finansu u.c. resursi), kā arī to gatavība valsts aizsardzībai valsts apdraudējuma gadījumā.

Valsts pašaizsardzības spējām jāgarantē maksimāla iedzīvotāju drošība, valsts suverenitāte un neatkarība. Tā panākama atturot potenciāla militāra spēka lietošanu pret valsti un nodrošinot sauszemes teritorijas, jūras akvatorijas un gaisa telpas neaizskaramību.

Valsts aizsardzībā tiek iesaistīta visa sabiedrība kopumā un šī uzdevuma interesēs tiek izmantoti visi pieejamie valsts un sabiedrības civilie un militārie resursi, kā arī notiek pastāvīga civilo un militārpersonu sadarbība. Totālās aizsardzības sistēmas pamatā ir savstarpēji sadarboties spējīgas militārās un civilās aizsardzības sistēmas.

Totālās aizsardzības pamatelementi ir profesionāli sagatavots militārais un civilais personāls, kā arī obligātais militārais dienests. Tas ļauj valsts aizsardzības vajadzībām sagatavot nepieciešamo brīvprātīgo un rezerves personāla apjomu.

3.2. Teritoriālās aizsardzības princips

Lai novērstu un nepieciešamības gadījumā aizsargātu valsts teritoriju pret iespējamā agresora militāru uzbrukumu, teritoriālās aizsardzības princips paredz, ka Nacionālie bruņotie spēki (tālāk tekstā - NBS) nodrošina spējas operatīvi koncentrēt spēkus apdraudētās valsts teritorijas aizsardzībai, tiklīdz agresors pārkāpj Latvijas gaisa, jūras vai sauszemes robežu. Lai NBS spētu izpildīt šādus uzdevumus, ir jāattīsta teritoriālās novērošanas, militāro spēku klātbūtnes, koncentrēšanas un vadības operatīvās spējas visā valstī.

Teritoriālās aizsardzības mērķis ir atturēt iespējamo agresoru no uzbrukuma, likt tam rēķināties ar ievērojamiem militāriem un politiskiem zaudējumiem.

Teritoriālā aizsardzība dod iespēju saglabāt kontroli pār ievērojamu valsts teritoriju, tādējādi iegūstot laiku starptautiskā politiskā un militārā atbalsta piesaistīšanai.

NBS tiek veidoti rēķinoties ar pretošanās nepieciešamību arī valsts okupētas teritorijas situācijā, mazinot agresorvalsts politisko mērķu un bruņoto spēku uzdevumu sasniegšanas iespējas.

3.3. Obligātā militārā dienesta un mobilizācijas princips

Lai nodrošinātu militāro mācību nepārtrauktību, dežūrspēku kaujas gatavību un speciālo uzdevumu izpildi miera laikā, NBS attīsta un uztur arī skaitliski nelielus profesionālos spēkus. Profesionālu karavīru veidotiem bruņotiem spēkiem nepieciešami lieli finansiāli resursi, tādēļ vienīgi obligātais militārais dienests un mobilizācija, kas balstās uz totālās aizsardzības principa, var nodrošināt visas valsts teritorijas aizsardzību.

Obligātais militārais dienests sastāv no obligātā aktīvā militārā dienesta un dienesta rezervē. Personālu pēc aktīvā obligātā militārā dienesta beigšanas paredzēts iekļaut mobilizācijas vienībās.

3.4. Nacionālo bruņoto spēku un sabiedrības sadarbības princips

NBS apliecina savu atbildību sabiedrības priekšā ne tikai ar savu gatavību veikt valsts aizsardzību kara laikā, bet arī: ar palīdzību dabas un iespējamo tehnogēno nelaimju novēršanā un to seku likvidēšanā; nesprāgušas munīcijas neitralizēšanā, kā arī ar piedalīšanos meklēšanas un glābšanas darbos.

Aizsardzības ministrija un NBS, pamatojoties uz Vides aizsardzības stratēģiju, sniedz atbalstu

sabiedrībai ekoloģiskās uzraudzības jomā.

Veiksmīgu NBS uzdevumu izpildi nodrošina sabiedrības atbalsts un izpratne par valsts aizsardzības sistēmas un bruņoto spēku lomu un uzdevumiem. Sabiedrības izpratnes palielināšana par to individuālās līdzatbildības nozīmīgumu valsts aizsardzības sistēmas nostiprināšanā veido noturīgu sabiedrības atbalstu valsts drošībai un aizsardzībai. Sabiedrības atbalsts nosaka nepieciešamo resursu pieejamību aizsardzības mērķiem. Efektīva un stabila valsts ekonomikas attīstība un izaugsme ir nozīmīgs faktors valsts aizsardzības spēju paaugstināšanai. Attīstīta valsts ekonomika rada pamatu NBS materiāltehniskajam nodrošinājumam.

3.5. Starptautiskās sadarbības un līdzdalības princips:

3.5.1. Baltijas valstu sadarbība

Latvijas ģeopolitiskais stāvoklis nosaka to, ka viens no Latvijas drošības nostiprināšanas un garantēšanas pamatelementiem ir intensīva Baltijas valstu un to aizsardzības spēku sadarbība. Draudi pret vienu Baltijas valsti ir uzskatāmi kā draudi pret ikvienu no tām, jo Latvijas drošība nav apskatāma atrauti no pārējo Baltijas valstu drošības.

Svarīgs sadarbības elements Baltijas valstu starpā ir savstarpējās sadarbības līgumi.

3.5.2. Cita veida starptautiskā sadarbība un līdzdalība.

Latvija ir ieinteresēta labās attiecībās ar kaimiņvalstīm un stabilitātē reģionā, kā arī Eiropas drošībā kopumā. Eiropas drošība ir nedalāma, tādēļ Latvijas dalība Eiropas kopīgo problēmu risināšanā veicina arī Latvijas drošību. Piedalīšanās ANO vai NATO vadītās operācijās, kā arī iekļaušanās Eiropas ātrās reaģēšanas spēku sastāvā, parāda Latvijas gatavību dot savu ieguldījumu kopīgās drošības veidošanā un demokrātisko vērtību nostiprināšanā. Darbojoties kopīgās operācijās ar NATO, Latvija attīsta savas savietojamības spējas un iegūst vērtīgu pieredzi militārajā plānošanā un vienību darbībā reāla apdraudējuma apstākļos. Lai panāktu spēju darboties miera nodrošināšanas operācijās, NBS nodrošina labi sagatavotus un attīstītus bruņotos spēkus.

3.6. Savietojamības ar Ziemeļatlantijas līguma organizāciju princips

Latvijas Republikas Ārpolitikas un Drošības koncepcijās noteikta prioritāte - Latvijas pilntiesīga dalība Ziemeļatlantijas līguma organizācijā. Šāds mērķis prasa Latvijas aizsardzības sistēmas savietojamību ar NATO, kuru raksturo, pirmkārt, Latvijas Nacionālo bruņoto spēku spējas piedalīties NATO kolektīvās aizsardzības uzdevumu izpildē un, otrkārt, nacionālo institūciju kopdarbība ar NATO civilās aizsardzības sistēmu miera, krīzes un kara laikā (savietojamība ar NATO krīzes kontroles un trauksmes sistēmām uzņemot papildspēkus savā teritorijā u.c.).

4. Militārā aizsardzība

4.1. Nacionālo bruņoto spēku mērķi un uzdevumi

4.1.1. Vispārējie nosacījumi un uzdevumi

Militārās aizsardzības pamatu veido Latvijas Nacionālie bruņotie spēki. Nacionālo bruņoto spēku darbības mērķi izriet no nacionālo vērtību, interešu un to apdraudējuma faktoru analīzes, kā arī no Nacionālās drošības koncepcijas kopumā. NBS mērķis ir aizsargāt Latvijas valsts suverenitāti, teritoriālo nedalāmību un tās iedzīvotājus no agresijas.

NBS uzdevumi ir pakārtoti minētajam mērķim un izriet no Valsts militāro draudu analīzes. Šie uzdevumi veido pamatu NBS struktūrai, kā arī aizsardzības un NBS attīstības plāniem. NBS uzdevumu daudzveidība aptver situāciju spektru no miera līdz kara laikam.

Miera laikā NBS:

- nodrošina valsts sauszemes teritorijas, jūras akvatorijas un gaisa telpas neaizskaramību;
- piedalās starptautiskajās miera uzturēšanas un nodrošināšanas operācijās likumos un starptautiskajos līgumos noteiktajā kārtībā;
- nodrošina personāla un militārā dienesta rezervju apmācības, gatavo personāla un mobilizācijas rezerves;
- sniedz atbalstu valsts pārvaldes, pašvaldību iestādēm un sabiedrībai ārkārtēju situāciju novēršanā un to radīto sekas likvidēšanā;
- piedalās meklēšanas un glābšanas darbos;
- veic militārās izlūkošanas un savas iekšējās drošības pasākumus.

Valsts apdraudējuma laikā NBS:

- pilda valsts apdraudējuma novēršanai paredzētos uzdevumus;
- novērš vardarbīgu likumīgās valdības nomaiņu un Satversmē noteiktās valsts iekārtas maiņu;
- pamatojoties uz Valsts totālās aizsardzības, Mobilizācijas un Aizsardzības operatīvajiem plāniem, aizstāv valsts sauszemes, jūras un gaisa robežu, teritoriju, teritoriālos ūdeņus un gaisa telpu;
- veic militārās izlūkošanas un savas iekšējās drošības pasākumus.

Pamatojoties uz Valsts militāro draudu analīzi un šajā koncepcijā noteiktajiem principiem, izstrādājot Valsts aizsardzības plānu, tiek ņemti vērā vairāki faktori:

- iebrukums valstī var notikt no sauszemes, jūras un gaisa un ļoti īsā laikā tam var būt pakļauta visa Latvijas teritorija;
- Latvijas gadījumā nav iespējams paļauties uz lielām valstīm raksturīgo aizsardzības stratēģisko dziļumu, kas varētu aizkavēt agresora iebrukumu;
- Latvijai jānodrošina gatavība saņemt ārēju civilo un militāro atbalstu, iekļaujot militāros papildspēkus savā aizsardzības sistēmā, nodrošinot to apgādi, atbalstu un savstarpēju sadarbību, izpildot konkrētus kaujas un mācību uzdevumus.

4.1.2. Latvijas Valsts suverenitātes nodrošināšana un valsts varas īstenošana

Valsts suverenitātes nodrošināšana un valsts varas īstenošana ir miera laika uzdevums. Galvenā atbildība par šo uzdevumu izpildi miera laikā ir Iekšlietu ministrijai un tās pakļautībā un pārraudzībā esošajām iestādēm, bet NBS likumā noteiktā kārtībā pilda arī nozīmīga atbalstītāja funkcijas, tajā skaitā piedalās ārkārtēju situāciju seku likvidācijas pasākumos, tomēr pamatā koncentrējot uzmanību NBS militāro mērķu sasniegšanai.

Tas nozīmē, ka NBS jāspēj izpildīt NATO savietojamības prasības, jāsekmē Latvijas iekļaušanās NATO, kas nodrošinās NBS spējas ātri un efektīvi novērst un ierobežot ikvienu agresijas mēģinājumu pret Latvijas valsti, izmantojot politiskos līdzekļus un koncentrējot nepieciešamos NBS un partnervalstu militāros spēkus.

4.1.3. Valsts apdraudējuma situāciju pārvarēšana

Izstrādātajā Valsts militāro draudu analīzē ir aprakstīti dažādi rīcības scenāriji situācijām, kuras var rasties, ja incidenti pāriet valsts apdraudējuma stāvokļos un tad pakāpeniski - karā. Nacionālie bruņotie spēki piedalās valsts apdraudējuma situāciju pārvarēšanā kopā ar citām ministrijām un valsts institūcijām. Krīzes saasināšanās gadījumā var rasties nepieciešamība izmantot militāru spēku. Lai efektīvi piedalītos valsts apdraudējuma situācijas novēršanas pasākumos, NBS tiek attiecīgi organizēti, apmācīti un ekipēti.

Efektīva valsts apdraudējuma vai kara novēršana ar militāriem līdzekļiem balstās uz diviem principiem:

- 1) NBS ātras izvēršanas spēja gan uz sauszemes, gan jūras teritorijās;
- 2) spēja saglabāt kontroli pār izvēršanās rajonu.

Valsts apdraudējumu situāciju savlaicīga pārvarēšana ir politiskās gribas un militārā spēka parādīšana, lai novērstu iespējamo situācijas saasināšanos. Tādēļ valsts apdraudējuma situāciju pārvarēšanai nepieciešama atbilstošu militāro resursu izmantošanas iespēja un visu triju spēku veidu vienību piedalīšanās.

4.1.4. Teritoriālā aizsardzība

Valsts militārās aizsardzības sistēma tiek veidota atbilstoši teritoriālās aizsardzības principam. Teritoriālās aizsardzības realizācijai tiek attīstītas NBS operatīvās spējas veikt teritoriālo novērošanu, nodrošinot nepieciešamā militāro spēku apjoma klātbūtni un operatīvu koncentrāciju saskaņā ar aizsardzības plāniem un agresora darbību.

Teritoriālā aizsardzība veido priekšnoteikumus spējai atturēt, apturēt vai palēnināt iebrukumu Latvijas teritorijā. Tā dod iespējas koncentrēt un taktiski izmantot mobilas vienības sadarbībā ar teritoriālajām vienībām tā, lai ienaidniekam tiktu radīti pēc iespējas nepārvarami šķēršļi un zaudējumi. Teritoriālās aizsardzības efektivitāti palielina savlaicīgas brīdināšanas sistēmas esamība, kā arī ātra un efektīva mobilizācijas sistēma.

4.1.5. Militārās izlūkošanas un iekšējās drošības pasākumi

Efektīvas militārās aizsardzības pamatā ir agresora potenciālo nolūku un militāro spēku koncentrēšanas savlaicīga izlūkošana. Valsts drošības iestāžu darbība garantē valsts pārvaldes struktūru iekšējo drošību un aizsardzību.

Valsts drošības iestādes veic izlūkošanas un operatīvās darbības pasākumus gan miera, valsts apdraudējuma, gan arī kara laikā. Kara laikā šie uzdevumi kļūst par neatņemamu teritoriālās aizsardzības daļu.

Latvijas likumi garantē klasificētas informācijas aizsardzības sistēmas funkcionēšanu. Klasificētas informācijas aizsardzība tiek veidota saskaņā ar NATO drošības prasībām. Latvijā jāattīsta sistēmas/tīklus klasificētās informācijas apstrādei, uzglabāšanai un nosūtīšanai.

4.1.6. Piedalīšanās starptautiskajās operācijās

Viens no svarīgākajiem NBS uzdevumiem miera laikā ir dalība starptautiskajās miera operācijās.

NBS piedalās starptautiskajās miera uzturēšanas operācijās, kuru mērķis ir atjaunot un uzturēt mieru konflikta zonās un kurās iesaistītajam personālam nav tiesību piedalīties karadarbībā, izņemot gadījumus, kad tas ir nepieciešams pašaizsardzības nolūkā, un starptautiskajās miera nodrošināšanas operācijās, kurās iesaistītajam personālam nepieciešamības gadījumā var nākties piedalīties karadarbībā.

NBS piedalās starptautiskajās miera uzturēšanas operācijās, pirmām kārtām, saskaņā ar Baltijas bataljona (BALTBAT) darbības plāniem. Tālāka resursu piesaistīšana un Latvijas militāro spēku attīstība ļaus NBS piedalīties sarežģītākās starptautiskajās miera nodrošināšanas operācijās.

4.1.7. Piedalīšanās meklēšanas un glābšanas pasākumos

NBS jāattīsta spējas pildīt uzdevumus meklēšanas un glābšanas pasākumos. Meklēšanas un glābšanas uzdevumus nosaka starptautiskās konvencijas, vietējā rakstura apdraudējumi miera laikā. Sarežģītākās operācijas, kurās NBS jāspēj izpildīt konkrētus uzdevumus, tiek veiktas uz jūras. Šāda veida iespējām būs arvien lielāka nozīme, jo palielinās jūras, un īpaši gaisa telpā veikto komerciālo aktivitāšu skaits.

Meklēšanas un glābšanas pasākumos NBS piedalās ar to rīcībā esošajiem resursiem, Jūras spēku kuģiem un Gaisa spēku helikopteriem tajā skaitā.

Piedalīšanās meklēšanas un glābšanas operācijās reglamentē speciāls nolikums.

4.2. Nacionālo bruņoto spēku struktūra miera un kara laikā

4.2.1. Vispārējie principi

Pamatojoties uz NBS ilgtermiņa attīstības plānu, operatīvās situācijas izpēti, teritoriālās aizsardzības un apvienoto štābu principiem, kā arī atbilstoši modernajām kolektīvās aizsardzības spējām un krīžu vadībai Eiroatlantiskajā telpā, Latvijas teritorija tiks sadalīta aizsardzības novados.

NBS struktūru miera laikā nosaka miera laika uzdevumi, kuru pamatmērķis ir NBS gatavības nodrošināšana rīcībai kara laika situācijā. Struktūra cieši saistīta ar valsts atvēlētajiem resursiem. NBS komandvadības ķēdei kara un miera laikā jābūt viegli izvēršamai.

Mobilizācijas gadījumā NBS jāsasniedz plānotais skaitliskais lielums. Nepieciešamības

gadījumā var mobilizēt arī tikai atsevišķas NBS apakšvienības.

4.2.2. Nacionālo bruņoto spēku struktūras un spēju raksturojums miera laikā

NBS miera laika skaitlisko sastāvu pamato Militāro draudu analīze, Valsts aizsardzības operatīvais plāns un valsts aizsardzības vajadzībām piešķirtie finansu līdzekļi.

Miera laika NBS struktūra un skaitliskais sastāvs nosaka mūsu valsts gatavību atvairīt pēkšņu uzbrukumu Latvijai, kā arī NBS nepieciešamību sagatavot rezervistus.

Miera laikā NBS sastāvā ir trīs spēku veidi - Sauszemes, Jūras un Gaisa spēki. NBS komandē NBS komandieris. NBS veidu komandieri atbild par sava NBS veida struktūrvienību attīstību, budžeta plānošanu un izlietošanu, apakšvienību komplektēšanu, mācībām un kaujas gatavību.

Nākotnē NBS struktūra tiks organizēta šādi - NBS štābs, spēku veidu vadības un to štābi izveidos Apvienoto NBS štābu un Aizsardzības novadu štābus, kā arī Gaisa Operāciju centru.

Jaunās struktūras pamatā ir jaunā pakļautības kārtība. Tā paredz uzdevumu un atbildības pārdalījumu starp SzS vienībām un pilnvaru deleģēšanu uz leju pakļautajām vienībām līdz iespējami zemākam līmenim. Jaunās struktūras ieviešana balstās uz nepieciešamību:

- samazināt pārejas laiku no miera laika uz kara laika struktūru;
- novērst pienākumu dublēšanos;
- izveidot saīsinātāku vadības ķēdi;
- uzlabot sistēmas pārskatāmību.

Miera laikā NBS attīsta to mobilitāti, apbruņojumu, sagatavotību, attīsta organizatorisko, tehnisko un informatīvo savietojamību un sadarbošanās spējas ar NATO militārajām struktūrām.

NBS attīsta ātrās reaģēšanas spējas Latvijas valsts teritorijā, veidojot kaujas vienības, kuras spējīgas aktivizēties īsā laika posmā.

NBS miera laika struktūrā noteicoša ir NBS vadības sistēma, kas, pamatojoties uz administratīvās un operatīvās vadības principiem, nodrošina ne tikai miera laika uzdevumu izpildi, bet kas ir īpaši svarīgi - nodrošina kara laika NBS izvēršanu un vadību.

Operatīvajā vadības sistēmā NBS komandieris un štābs, NBS veidu komandieri un to štābi veido vienotu valsts aizsardzības operatīvi stratēģisko līmeni. Teritoriālās aizsardzības novadu komandieri un štābi - veido operatīvi taktisko vadības līmeni, teritoriālās aizsardzības rajonu (bataljonu) komandieri un štābi - taktisko vadības līmeni. NBS komandieris kopā ar NBS štābu, NBS spēku veidu komandieriem un štābiem vada valsts militāro aizsardzību, plāno un nosaka kaujas un mācību uzdevumus un resursus zemākajiem vadības līmeņiem, īpašu vērību pievēršot NBS savietojamībai un sadarbībai ar NATO u.c. draudzīgo valstu bruņotajiem spēkiem.

4.2.3. Nacionālo bruņoto spēku struktūras un spēju raksturojums kara laikā

Lai izpildītu kara laika uzdevumus, palielinātu brīdinājuma laiku, liekot ienaidniekam veikt ievērojamu spēku koncentrēšanu un izvēršanu, NBS lielums kara laika situācijai tiek noteikts 50 000 karavīru apjomā. Uz 2008.gadu ir paredzēts sasniegt spējas mobilizēt 32 300 karavīru lielu spēku.

NBS, kā miera, tā arī kara laikā, sastāvēs no apvienotā štāba un Sauszemes, Gaisa un Jūras spēkiem. Kara laikā NBS papildina Robežapsardzības spēki.

Lielākā NBS daļa ir Sauszemes spēki, kurus veido profesionālas vienības (1. Kājnieku bataljons), obligātā militārā dienesta vienības (Alūksnes Mobilo Strēlnieku bataljons, Ādažu Mobilo Strēlnieku Mācību centrs, Sauszemes Spēku štāba bataljons) kā arī Zemessardzes

brīvprātīgo vienības (bataljoni).

Gaisa un Jūras spēkos tiek izmantoti gan profesionālie, gan arī obligātā militārā dienesta un rezerves karavīri.

NBS kara laikā balstīsies uz Valsts aizsardzības plānā noteiktajām totālās aizsardzības pamatnostādņēm.

Aizsardzība tiks balstīta uz aizsardzības novadu principa. Galvenās kaujas vienības būs bataljoni, kuri tiks papildināti ar atsevišķām mazākām kaujas atbalsta, krasta apsardzes un jūras spēku vienībām.

Darbības un attīstības plānošana, NBS struktūra, militārās mācības un ekipējums vienībās tiek veidots saskaņā ar NATO noteiktajiem standartiem.

4.3. Personāls

Valsts aizsardzības sistēmas potenciāla paaugstināšana, kā arī NBS un NATO savietojamības spēju attīstība ir iespējama, ja valstij ir pieejams pietiekami sagatavots, apzinīgs, mērķtiecīgs un profesionāls civilais un militārais personāls.

Aizsardzības sistēmas (Aizsardzības ministrijā un Nacionālajos bruņotajos spēkos) personālu veido:

- aktīvā militārā dienesta karavīri:
  - a) profesionālā militārā dienesta karavīri, kuri noslēguši līgumu;
  - b) obligātā militārā dienesta karavīri;
- civilie darbinieki,
- zemessargi,
- uz mācībām iesauktie rezerves karavīri.

Kara laikā NBS papildina Robežapsardzības spēki.

Lai nodrošinātu aizsardzības sistēmu ar kvalificētu personālu, tiek ieviesta NATO standartiem atbilstoša militārās karjeras plānošanas sistēma, kā arī veidota funkcionējoša un moderna militārā personāla datu bāze.

4.3.1. Militārā apmācība

Nacionālo bruņoto spēku pamatuzdevums miera laikā ir visu kategoriju karavīru, brīvprātīgo, rezervistu un robežsardzes personāla apmācība darbībai valsts apdraudējumu situācijas pārvarēšanai un kara laika uzdevumu veikšanai. Tam nepieciešams izmantot Latvijas militārās izglītības un apmācības sistēmu, sākot mācību procesu NBS vienībās un mācību centros, Nacionālajā Aizsardzības akadēmijā (NAA), Baltijas aizsardzības koledžā (BALTDEFCOL) Tartu. Daļa Latvijas civilo un militārpersonu tiek sagatavotas Latvijas partnervalstīs. Robežapsardzības spēku apmācība tiks veikta gan Valsts robežsardzes mācību iestādes (par pamatu ņemot NBS mācību programmas), gan ārvalstīs.

NBS militārās mācības un izglītības pasākumi tiek organizēti ar šādiem uzdevumiem un mērķauditorijām:

- 1) jauniešu pilsoniskā audzināšana pirms dienesta NBS;
- 2) aktīvā OMD karavīru mācības;
- 3) rezerves karavīru un zemessargu mācības
- 4) apakšvirsnieku sagatavošana;
- 5) virsnieku sagatavošana;
- 6) rezerves virsnieku un apakšvirsnieku sagatavošana.

Jauniešu pilsoniskā audzināšana pirms dienesta NBS galvenokārt notiek skolās, izmantojot

vispārīzglītojošo mācību programmu, aktivizējot patriotismu un cieņas audzināšanu pret valsti, kā arī fizisko sagatavošanu. Šāda audzināšana ir savietojama ar līdzvērtīgu militāro sagatavoību Jaunsardzē, kas tiek veikta, ņemot vērā brīvprātības principu.

Aktīvā obligātā militārā dienesta mācības ir sadalītas periodos, kuru laikā tiek veikti šādi uzdevumi: karavīru pamatapmācība, kas iekļauj jaunkareivja mācības un kareivja speciālista (ložmetējnieka, sapiera, mīnmetējnieka utt.) vai grupas komandiera kaprāja savrupējās mācības, kā arī karavīru sagatavošanu saliedētai darbībai grupā, nodaļā, vadā, rotā un bataljonā.

Rezerves karavīru mācības notiek 12 mēnešu aktīvā OMD laikā, kurā bataljoni sasniedz pieņemamu sagatavotības līmeni. Rezerves karavīrus un rezervistus var iesaukt ne biežāk kā reizi gadā un mācību ilgums nedrīkst pārsniegt 30 dienas četros gados. Rezerves virsniekiem un apakšvirsniekiem mācības jāirīko biežāk.

Lai saņemtu dienesta pakāpes (kaprālis - virsniekvietnieks) vai ieņemtu noteiktu amatu, pretendents jābeidz atbilstoši mācību kursi. Šo kursu laikā galveno uzmanību vērš uz tiešajiem dienesta (darba) pienākumiem, nepieciešamo zināšanu un prasmju apguvi.

Virsnieki tiek sagatavoti NAA. Virsnienu apmācības programmā uzņem tikai augstskolu beidzējus. Lai iegūtu militāro virsnienu pakāpi, ir jāiziet virsnienu militārās apmācības kurss NAA vai atbilstošā ārvalstu militārā iestādē. NAA veic arī vidējā līmeņa virsnienu sagatavošanu. Šīm apmācību programmām ir jābūt saskaņotām ar Baltijas aizsardzības koledžas apmācību programmu, kur norit bataljona komandiera līmeņa apmācība. Augstāko virsnienu apmācība norit attiecīgajās ārvalstu mācību iestādēs.

4.4. Bruņojums

Pamatojoties uz NBS operatīvo koncepciju, tiek noteikti NBS uzdevumi, spēku veidu un vienību struktūra, vajadzīgais bruņojums un ekipējums. Katrā konkrētajā gadījumā galīgo izvēli nosaka politisko, militāro un finansiālo nosacījumu kopums.

Latvijai, kā iespējamai NATO kandidātvalstij, ir jāizpilda priekšnoteikums, tas ir, - bruņoto spēku apgāde ar pilnvērtīgu bruņojumu. Apbruņošanas programmas struktūra balstās iegādē no vienkāršākā uz arvien sarežģītākiem kaujas tehnikas paraugiem.

Lai efektīvāk izmantotu ierobežotos līdzekļus, tiek attīstīta Baltijas valstu kopēja sadarbība iegāžu jomā.

4.5. Informācijas drošība

Valsts aizsardzības sistēmas veiksmīgai funkcionēšanai krīzes un kara situācijā, kā arī, lai valsts spētu nodrošināt laicīgu un efektīvu informācijas plūsmu starp Latviju un NATO, tiek attīstītas Latvijas spējas raidīt, saņemt un glabāt klasificētu informāciju. Lai to nodrošinātu, prioritāra ir spēja apmainīties ar klasificētu informāciju valsts iekšienē, kā arī ar NATO un Latvijas pārstāvniecībām NATO valstīs. Tiek attīstītas visas aizsardzības sistēmas spējas uzglabāt klasificētu informāciju atbilstoši NATO standartiem līdz vienību līmenim.

4.6. Resursi

Lai spētu veiksmīgi izpildīt NATO dalības kritērijus un paaugstināt valsts paš aizsardzības spējas, LR Ministru kabinets ir apņēmis paaugstināt valsts aizsardzības un integrācijas NATO budžeta finansējumu līdz 2% no iekšzemes kopprodukta 2003. gadā. Lai veiksmīgi spētu izmantot iedalītos līdzekļus, ir pilnībā jāpasniedz aizsardzības budžeta caurskatāmība ieviešot Plānošanas, programmēšanas un budžetēšanas sistēmu. Ir jāveic personāla apmācība finansu vadības un kontroles jautājumos, kā arī jānostiprina finansu kontroles sistēma.

5. Civilā aizsardzība

Civilā aizsardzība ir valsts totālās aizsardzības sastāvdaļa. Valsts civilo aizsardzību nodrošina Civilās aizsardzības sistēma.

Civilās aizsardzības sistēmā tiek iekļautas visas varas, pārvaldes un pašvaldību institūcijas, uzņēmumi, uzņēmēj sabiedrības, iestādes un organizācijas neatkarīgi no to piederības, pakļautības un īpašuma formas, kā arī visas pilngadību sasniegušās darba spējīgās personas, kurām ir Latvijas valstiskā piederība.

Civilās aizsardzības sistēma atbilstoši Civilās aizsardzības likumā noteiktajiem uzdevumiem un principiem savus uzdevumus veic visā valsts teritorijā. Sistēmas organizācijas pamatā ir teritoriālais princips.

Visas ministrijas plāno savus budžeta līdzekļus Valsts totālās aizsardzības sistēmas vajadzībām. Aizsardzības ministrijas budžetā tiek iekļauti līdzekļi, kas plānoti valsts militāro aizsardzības spēju attīstībai.

Civilās aizsardzības sistēmas darbību plāno, koordinē, vada un kontrolē Iekšlietu ministrija.

6. Secinājumi

Pastāvot dažādiem draudiem, valstī nepieciešams organizēt un uzturēt dienestus un spēku vienības, kuru uzdevums ir sabiedrības aizsardzības garantēšana. Potenciālu risku klātbūtne nosaka arī bruņotu spēku nepieciešamību. To efektīva darbība tiek panākta realizējot attīstības plānus - izstrādājot un īstenojot personāla teorētiskas un praktiskas apmācības, piedaloties kopējās mācībās ar citu valstu bruņotajiem spēkiem, īstenojot bruņojuma un ekipējuma iegādes plānus, attīstot savietojamību ar NATO, veicinot sabiedrības atbalstu bruņotajiem spēkiem u.c.

Latvijai veidojot valsts aizsardzības sistēmu, tajā ir jāiesaista ne tikai visi civilie un militārie resursi, bet arī visa sabiedrība kopumā, tādēļ ir svarīgi panākt tās izpratni par bruņoto spēku nepieciešamību un to darbības principiem.